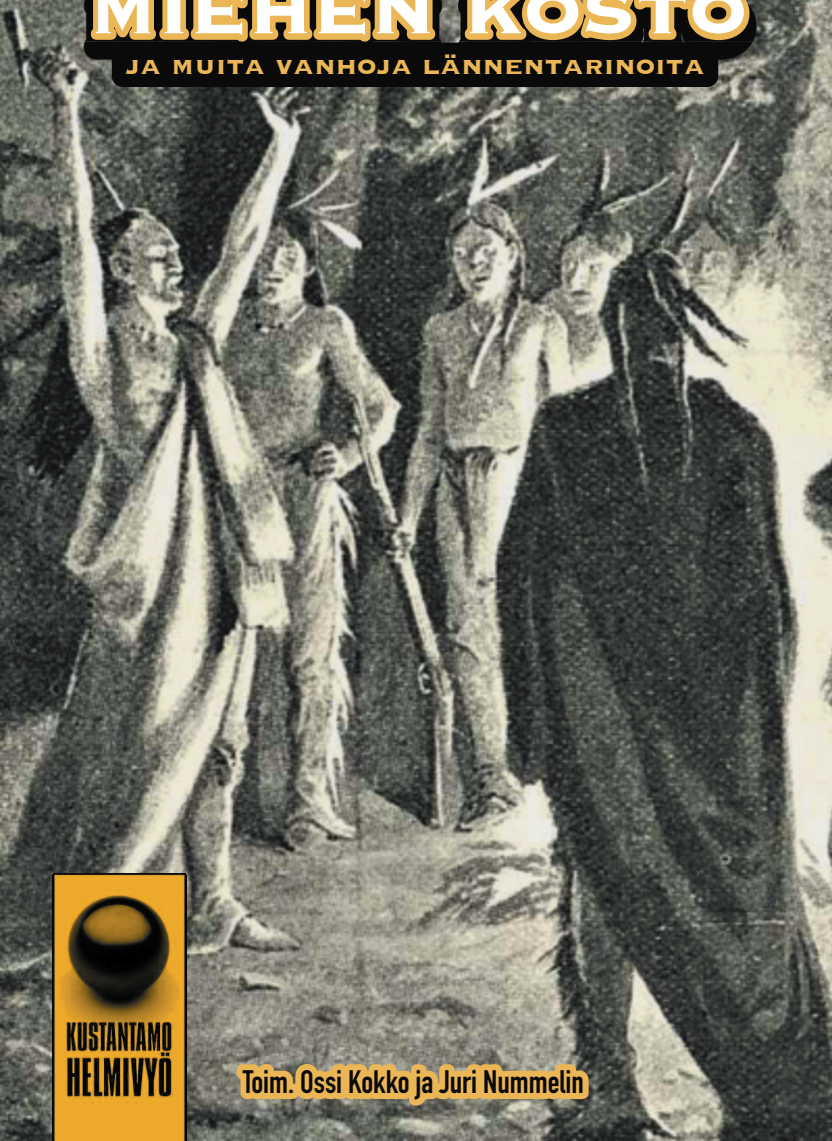

WALKEAN MIEHEN KOSTO

JA MUITA VANHOJA LÄNNENTARINOITA

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Toim. Ossi Kokko ja Juri Nummelin

Walkean miehen kosto

Walkean miehen kosto

ja muita vanhoja
lännentarinoita

Toim. Ossi Kokko ja Juri Nummelin

Kustantamo Helmivyö
Turku 2021

Walkean miehen kosto ja muita vanhoja lännentarinoita

Toim. Ossi Kokko ja Juri Nummelin

ISBN 978-952-7211-76-2

Painopaikka: BoD, Norderstedt, Saksa

Sisällysluettelo

- 6** Juri Nummelin: Lukijalle
- 9** Ossi Kokko: Amerikkalaisen novellin “isä”
Washington Irving
- 24** Washington Irving: Pokanoketin Filip (julkaisut alun perin Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1876; suom. Waldemar Churberg)
- 54** Selityksiä
- 62** Ossi Kokko: Jälkisanat: Kuningas Filipin sota
- 69** Ossi Kokko: Friedrich Gerstäcker (1816–1872)
- 78** Friedrich Gerstäcker: Kirus (julkaistu alun perin Mehiläisessä 5/1863)
- 132** Ossi Kokko: Gerstäckerin Walkean miehen kosto
- 135** Friedrich Gerstäcker: Walkean miehen kosto (julkaistu alun perin Maiden ja merien takaa -lehdessä 1–3/1866)
- 160** Juri Nummelin: Felix Lilla
- 161** Felix Lilla: Viimeinen algonquini (julkaissut alun perin K. E. Holm 1882)

Lukijalle

Tähän kirjaan on koottu neljä vanhaa lännentariinaa, jotka suomen kielen tutkija, Joensuun yliopistossa työskennellyt Ossi Kokko (1969–2019) oli löytänyt vanhoista digitoiduista lehdistä ja kirjoista ja toimittanut julkaistavaksi. Toimitetut versiot ilmesiväivät alun perin Suomen Länkkäriseuran julkaisemissa erillisissä vihkoissa tai Ruudinsavu-lehdessä, jonka ahkeriin avustajiin Ossi oman tutkijantyönsä ohella kuului, ja hän toimitti ne samanlaisella perinpohjaisella tyylillä kuin teki muutkin työnsä esimerkiksi Aleksis Kiven koottujen teosten parissa. Tästä osoituksena Friedrich Gerstäckerin ”Kiros”-tarinan pitkät tarinan kieltä koskevat huomautukset.

Tarinoiden suomennokset ovat suurelta osin 1800-luvun puolelta, ja Ossin tutkijanlaatuun kuuluu, että tarinat julkaistiin sellaisenaan ilman muutoksia. Tässäkään kirjassa tarinoita ei ole muuteltu. Näin tarinat kertovat ennen kaikkea lännenkirjallisuuden lajityypin historiasta, mutta myös kielen ja kustantamisen historiasta.

Vaikka tarinat sijoittuvat Pohjois-Amerikan Yhdysvaltoihin, vain yksi neljästä on amerikkalaisen

kirjailijan käsialaa. Washington Irvingin ”Pokanoketin Filip” kuvaa 1600-luvun intiaanisotia ja on ehkä paremminkin ”inkkärei” eli niin sanottu eastern, koska sen tapahtumat sijoittuvat Yhdysvaltojen itäosiin. Kolme muuta ovat saksalaisten kirjailijoiden Friedrich Gerstäckerin ja Felix Lillan teke-miä. Villin lännen mytologia olikin suurelta osin eurooppalaisten kirjailijoiden luoma. Saksalaisista lännenkirjailijoista tunnetuin on varmasti Karl May, lisäksi ranskalaiset (Gustave Aimard) ja brittiläiset (Mayne Reid, Owen Vaughan) tekijät osallistuivat luomisprosessiin suosituilla kirjoillaan. Eurooppalainen perintö on elänyt kirjallisuuden lisäksi sarjakuissa (Lucky Luke, Blueberry, Punaniska) ja elokuvissa (Sergio Leone ja muut spaghettiwesternit, Saksan sauer-kraut-länkkärit, Speden hiekkakuop-palänkkärit).

Tämän kirjan tarinoista ”Pokanoketin Filip” ja ”Kirus” julkaistiin vihkoina vuosina 2009 ja 2011. Gerstäckerin ”Walkean miehen kosto”, joka sai antaa nimensä koko teokselle, ja Felix Lillan ”Viimeinen algonquini” ilmestyivät Ruudinsavussa numeroissa 1/2018 ja 1/2019. Lillan kertomuksen ilmes-tyessä Ossi oli jo menehtynyt vaikeaan sairauteen, ja lehden pääkirjoituksen tilalla oli Ossin lyhyt muis-tokirjoitus. Toimitustöidensä lisäksi Ossi avusti

Ruudinsavua myös monilla kirja- ja elokuva-arvioilla, ja lisäksi hän toimi usein Ruudinsavun oikolukijana. Siinäkin työssä hän oli huolellinen ja paneutuva.

Kirjassa ovat mukana myös Ossin kirjoittamat esittelyt ja jälkisanat. Friedrich Gerstäckerin “Walkean miehen koston” esittely on lyhennetty versio Ruudinsavussa ilmestyneestä tekstistä, koska se toisti paljon jo “Kirouksen” ohessa ollutta esittelyä. Felix Lillan lyhyt esittely on omaa käsialaani.

Ossin vielä eläessä sovimme, että kokoan hänen toimittamansa lännentarinat samoihin kansiin. Teoksen rinnalla ilmestyy myös toinen vanhoja lännenjuttuja yhteen kokoava teos, nimeltään *Punasydän*, jonka olen itse toimittanut, vähemmän kunnianhimoisesti tosin kuin Ossi. Kiitos Ossin puolisolle Katja Kuosmaselle yhteistyöstä tämän kirjan parissa.

Kirja on omistettu mainiona seuramiehenä ja asiantuntevana lännenharrastajana tunnetun Ossin muistolle.

Turussa maaliskuussa 2021

Juri Nummelin

Amerikkalaisen novellin “isä” Washington Irving

Ossi Kokko

Washington Irving (3.4.1783–28.11.1859) oli yhdysvaltalainen kirjailija, esseisti, elämäkerturi ja historioitsija. Parhaiten hänet tunnetaan novelleistaan “The Legend of Sleepy Hollow” ja “Rip van Winkle”.¹ Irving syntyi Manhattanilla kauppiasperheen yhden-tenätoista lapsena samalla viikolla, jolla alkanut tulitauko päätti Yhdysvaltain vallankumouksen. Niinpä äiti nimesi pojan vallankumoussankarin ja tulevan presidentin George Washingtonin mukaan.

Irvingin kirjallinen debyytti tapahtui 1802 Morning Chronicle -lehdessä, johon hän kirjoitti sarjan seurapiiri- ja teatterielämää kommentoivia kirjoituksia salanimellä Jonathan Oldstyle. Myöhemmin hän kirjoitti useimmat teoksensa salanimellä, joita olivat muun muassa Dietrich Knickerbocker, Will Wizard ja Geoffrey Crayon. Irving kävi Euroopassa 1804–1806 kohentamassa terveyttään ja ottamassa osaa “piireihin”. Palattuaan Yhdysvaltoihin

hin hän opiskeli hetken aikaa lakia, mutta liittyi iloluonteiseen The Lads of Kilkenny -ryhmään.

Veljensä Williamin ja lankomiehensä, Kilkennytoveri James Kirke Pauldingin kanssa hän perusti Salmagundi-nimisen aikauslehden² ja kirjoitti siihen New Yorkin kulttuuria ja politiikkaa satirisoivia artikkeleja useilla salanimillä.

Seuraavina vuosina Irving teki monenlaisia lehtitöitä ja julkaisi *A History of New York* -teoksen salanimellä Dietrich Knickerbocker³. Vuoden 1812 sota Englantia vastaan Irving aluksi vastusti, mutta kun englantilaiset hyökkäsivät Washingtoniin 1814, hän kirjautui armeijaan. Hän palveli New Yorkin osavaltion miilisin (State Militia) komentajan, kuvernööri Daniel Tompkinsin esikunnassa. Varsinaiseen taistelutoimintaan Irving ei osallistunut. Sota oli katastrofi Irvingin perheelle, kuten muillekin kauppiaille, ja Irving lähti Englantiin pelastamaan perheen kauppatoimintaa. Pelastusta ei kuitenkaan löytynyt, vaan perheyritys meni konkurssiin kahden vuoden päästä. Irving itse jäi Eurooppaan seitsemäksitoista vuodeksi.

Vuonna 1819 Irving saavutti kansainvälistä huomiota *The Sketch Book of Geoffrey Crayon, Gent* -teoksen ensimmäisellä osalla. Tässä sarjassa Irving julkaisi novellejaan kaikkiaan seitsemän osan ver-

WALKEAN MIEHEN KOSTOON

on koottu neljä vanhaa lännentarinaa, jotka suomen kielen tutkija Ossi Kokko (1969-2019) oli löytänyt vanhoista digitoiduista lehdistä ja kirjoista ja toimittanut julkaistavaksi. Toimitetut versiot ilmestyivät alun perin Suomen Länkkäriseuran julkaisemissa erillisissä vihkoissa tai Ruudinsavu-lehdessä, nyt ne julkaistaan ensimmäistä kertaa kirjan kansien välissä.

Tarinat ovat Washington Irvingin *Pokanoketin Filip* ja Friedrich Gerstäckerin *Kirous* ja *Walkean miehen kosto* sekä Felix Lillan *Viimeinen algonquini*.

Kirja esittelee vanhinta lännenkirjallisuuden perintöä sekä 1800-luvun suomennosten kieltä. Teoksessa on mukana Juri Nummelinin esipuhe.

Kustantamo Helmivyö
ISBN 9789527211762

9 789527 211762

Kannen suunnittelu:
Juho Sihvonen